

E. O.

"Istoria jestiestwoznania w Rossii", pod
red. N. A. Figurovskogo, W. P. Zubowa,
S. R. Mikulinskogo, Moskwa 1957 :
[recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/4, 748-749

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cji. W rezultacie dzieło rozbija się na części niezbyt ściśle ze sobą powiązane, stanowiąc w pewnym sensie raczej historię technik niż historię techniki.

W układzie takim zasady periodyzacyjne mogły być bardzo luźne. W różnych bowiem dziedzinach techniki można było zastosować odrębną periodyzację, wynikającą z wewnętrznego rozwoju tej dziedziny. Ograniczeniem jedynie był podział na tomy, przy czym granica między tomami poprowadzona została również niezbyt sztywnie, tak że np. w tomie drugim mającym w zasadzie obejmować okres do 1450 r. spotyka się również dane i fakty dotyczące nawet połowy wieku XVIII, jeżeli fakty te stanowiły bezpośrednie przedłużenie procesów rozwojowych odbywających się w wiekach średnich. Zwraca też uwagę brak jakiegokolwiek cezurę periodyzacyjnej pomiędzy starożytnością rzymską i średniowieczną, wynikający z pomieszczenia obu okresów w jednym tomie.

Inny zupełnie charakter niż pomnikowe dzieło angielskie ma *Historia techniki* P. Rousseau. Jest to książka popularno-naukowa, przeznaczona przede wszystkim dla czytelnika bez przygotowania technicznego. Przy założeniu takim niezbyt razi całkowity brak ilustracji, bez których na pierwszy rzut oka trudno sobie wyobrazić historię techniki.

Książka posiada układ w zasadzie chronologiczny doprowadzając tok wywodów do początków naszego wieku. Powiązania społeczno-ekonomiczne rozwoju techniki nie są pominięte, stosunkowo nieliczne natomiast tylko wzmianki dotyczą techniki Chin i Indii.

Nie wszystkie działy techniki zostały — jak się wydaje — równomiernie przez Rousseau potraktowane. W szczególności niewiele miejsca poświęca autor technice budowlanej, tak że np. o powstaniu i rozwoju żelbetu nie dowiadujemy się niczego. Razi rzadko spotykane nawet w książkach popularnonaukowych ubóstwo wskazówek bibliograficznych.

Oba dzieła starają się obiektywnie przedstawić dorobek techniczny krajów słowiańskich. Tak np. dzieło angielskie wykorzystuje wyniki niedawnych odkryć archeologii radzieckiej i polskiej. W szczególności spotykamy tu opis i ilustrację Biskupina (razi natomiast brak nawet choćby wzmianki o neolitycznych kopalniach krzemienia w Krzemionkach Opatowskich). W książce francuskiej z nazwisk polskich występuje Mościcki, Hecker (którego autor umieszcza w Drohobyczu „koło Pragi“) oraz Łukasiewicz potraktowany jako wynalazca procesu rafinowania ropy naftowej.

E. O.

Istoria jestiestwoznanija w Rossii, pod redakcją N. A. Figurowskiego (główny redaktor), W. P. Zubowa, S. R. Mikulinskogo. Izdatielstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa 1957. Tom I, część 1, s. 495, tom I, część 2, s. 580.

Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki Radzieckiej Akademii Nauk wydał tom I *Historii przyrodznawstwa w Rosji*. Część pierwsza tego tomu obejmuje okres do końca XVIII w., część druga — pierwszą połowę wieku XIX. Zamierzony tom II obejmie okres kapitalistyczny, a więc lata 1860—1917. Rozwój nauki w Rosji Radzieckiej zawarty zostanie w odrębnym wydawnictwie.

Redaktorzy dzieła stwierdzają w przedmowie, że brak dostatecznych opracowań osiągnięć naukowych poszczególnych narodów Związku Radzieckiego zmusił redakcję do ograniczenia się do nauki rosyjskiej. Poważnych trudności nastreczyły niezbyt dobrze zbadane wczesne początki nauki rosyjskiej.

Tom I zawiera trzy działy: okres do końca XVIII wieku, wiek XVIII, pierwszą połowę wieku XIX. Każdy dział rozpoczyna się wprowadzeniem (napisanym przez W. P. Zubowa) zawierającym ogólną charakterystykę stanu nauki i techniki światowej danego okresu, charakterystykę rosyjskich warunków społeczno-ekonomicznych epoki, dominujących ideologii oraz stanu organizacji nauki. Poszczególne rozdziały następujące po wprowadzeniu dotyczą: matematyki, mechaniki teoretycznej (rozdział ten nie występuje w okresie najwcześniejszym), astronomii, fizyki, chemii, geologii, geografii i biologii. Rozdziały te opracowali specjaliści przedmiotu, a więc dzieje rozwoju matematyki napisał A. P. Juskiewicz, dzieje rozwoju chemii — N. A. Figurowski i J. I. Sołowjew itp.

Tom I dzieła nie nasuwał na ogół drażliwego tematu uczonych Polaków pracujących w rosyjskich zakładach naukowych. Niedopatrzaniu zapewne należy przypisać sformułowanie w przypisie s. 165 części drugiej tomu, nasuwające sugestie, że Jędrzej Śniadecki był uczonym rosyjskim.

E. O.

Arnold M. Rose, *Theory and Method in the Social Sciences*. The University of Minnesota Press, Minneapolis 1954, s. XII + 351.

Książka składa się z 22 artykułów, z których przeważna część była już publikowana w różnych czasopismach naukowych amerykańskich w latach 1946—1955. Porusza w nich autor szereg zaniedbanych na ogół zagadnień z dziedziny teorii i pracy badawczej nauk społecznych.

Dzieło stanowi próbę ogarnięcia całokształtu systemu socjologicznego w celu stworzenia przesłanek wszechstronnych badań w zakresie nauk społecznych. Trzeba jednak zaznaczyć, że poszczególne rozprawy nie wyczerpują przeważnie całości problematyki, lecz ukazują szerokie perspektywy kontynuowania badań we wskazanym przez autora kierunku.

Materiał ugrupowany został w pięciu działach: teoria nauk społecznych, pojęcie wartości w badaniach z zakresu nauki o społeczeństwie, wkład teoretycznych założeń socjologicznych do różnych nauk o społeczeństwie, metodologiczne zagadnienia socjologii oraz zagadnienia techniki badań socjologicznych. Jedno studium poświęcone jest zagadnieniu struktury społecznej (Dobrowolne Stowarzyszenia we Francji).

Książka stanowić może pożyteczną lekturę zarówno dla pracowników naukowych, jak i dla pragnących pogłębić swe wykształcenie teoretyczne praktyków—psychologów, ekonomistów, prawników itp.

A. M. Rose jest autorem wydanych w ostatnich latach książek z dziedziny socjologii, z których szczególnie znane są: *The Negro's Morale* oraz *Union Solidarity*. Jest profesorem socjologii na uniwersytecie w Minnesota i konsultantem naukowym wielu placówek badawczych.

W. V.